
XXI. mendeko akordioa: Bai Euskarari kanpaina

*

A S K O R E N   A R T E A N

*

Azalpen orokorra

Kontseiluak urte eta erdi darama lanean. Bere egitekoa gizarteari azaltzeko eta etorkizunari begira egiten dituen gogoetak azaltzeko, ekimen publikoa abian jartzea deliberatu zuen 1997ko Batzar Orokorrean. Uztaila alderako definitu zen ondoren, udazkenean zehar, burutuko zen ekimena. «XXI. mendeko akordioa: Bai Euskarari» izenekoa, hortaz, orduantxe sortu zela esan daiteke. Ez zen, alajaina, nolanhiko urtea: euskara batuaren 30. urteurrena bete zen iaz eta lehen «Bai Euskarari» kanpaina, orduan Euskaltzaindiak sustatua, duela 20 urte egin zela gogoan eduki behar da.

Hasteko, Kanpaina honetan Kontseilua bere diagnostikoa zabaltzen eta gizarteratzen ahaleginu da. Izen ponpoxoa badu ere, Kontseiluak gaur eguneko egoeraz duen irakurketa baino ez da, sarritan entzun ohi diren bi diagnostikoen arteko oreka bilatzen duena, gainera.

Kontseiluaren ustez, ukaezina da azken 20 urteotan euskarak eta euskal kulturak egin duten bidea. Ahalegin eskerga egon da eta emaitzak hor ditugu, guztion begibistan. Nolanahi ere, iraganak ez du etorkizuna bermatzen eta euskararen etorkizunaz kezka handia dago. Mende honetan makina bat hizkuntza galdu da ez zaizkiolako hazteko eta garatzeko behar diren baldintzak aitortu eta egoe-

ra horretan dago euskara gaur egun ere. Bi esparrutan ikusten du Kontseiluak etorkizuna irabazi beharra: bate-tik, lurralde faktorea hartu behar da kontuan eta euskarak estaltzen duen lurralde osoan hizkuntzaren ofizialtasuna erdietsi; eta bigarrenik, etorkizunerako funtsezkoak diren erabilera esparruetan ere euskara normaltzen joateko ahaleginak egin behar dira, hala nola, lan munduan, komunikabideetan, eta abar. Bestela esanda, azken urteotan egin diren ahaleginen ondorioz gero eta euskaldunagoa den gizarteari hazten segitzeko testuinguru egokia eskaini behar zaiola uste du Kontseiluak. Eta horretara iristeko funtsezkoa da euskal gizarte osoa bere baitan hartuko duen akordio sozial handia abian jartzea. Testuinguru honetan jarri zuen martxan Kontseiluak «XXI. mendeko akordioa: Bai Euskarari!» kanpaina.

Kanpaina, jakina den bezala, urrian hasi eta abenduan amaitu zen, denok gogoan dugun bost estadioetako jende bilketa erraldoiarekin.

Hiru helburu nagusi zituen kanpainak. Lehena, euskarak behar duen garai berriaren aldeko herritarren atxikimendua lortzea eta agerraraztea, orain arte herritarrek eta erakunde zein eragile sozial eta politikoek egindako ahaleginak ezagutzera emanez eta aldi berean, eginkizun daudenak azpimarratuz. Bestetik, euskararen aldekoak ziren edota izan zitezkeen sektore erdaldunak ere aktibatu nahi izan ziren kanpaina honetan. Kanpainako bigarren helburua eragile sozialak garai berrirako akordioaren premiaz jabeaztea zen. Herritarrek ez ezik, eragileek ere euskararen normalizazioan duten zeregin funtsezkoen berri zabaldu beharra zegoela uste zuen Kontseiluak, eta hori Akordio Sozialaren bitartez egin zen. Akordioak Euskal Herriko eragile guztiak izan behar zituen kontuan ezinbestean, horregatik, kanpaina akordioaren aldeko agerraldi eta indar erakusketa bihurtu zen. Azken helburua, berri, Kontseilua gizartearen aurrean euskararen normalizazioarako erreferente nagusi bezala aurkeztea zen.

«XXI. mendeko Akordioa: Bai Euskarari!» kanpainak herriz herriko dinamika izan zuen ardatz nagusia. Kanpainan zehar, Euskal Herri osoan 200 batzorde inguru osatu

ziren akordioaren aldeko atxikimenduak jaso, Kontseiluak euskararen alde egiten duen proposamena kalez kale aurkeztu eta herritarren aldekotasuna agerrarazteko. Batzorde hauetan talde desberdinetako kideek eta herritarrek parte hartu zuten eta kanpainaren benetako motorra bihurtu ziren, azken batean, hauen esku iritsi baitzen gizarte osoarengana Kontseiluaren mezua. Elkarlan hau, kanpaina honen berezitasun eta indarrrik handiena izan da.

Historikotzat jo behar dira, halaber, kanpainaren tesuinguruan lortutakoak. Ugariak eta era guztietakoak izan ziren egindako ekitaldiak; baina guztiek helburu berdina zuten: euskara herri honetan bizi diren guztiena dela adierazi eta sektore desberdinen konpromisoa lortzea. Ekimen hauen artean, hala ere, hiru izan ziren azpimarratzekoak. «Bai Euskarari Akordioa» UNESCO erakundearen begiradapean sinatzeak orain arte ez zegoen aurrekari bat ezarri zuen. Lehendabiziko aldiz, 22 gizarte erakundek bere hitza eman zuten horren bitartez euskararen normalizazioa bermatuko duen prozesuan parte hartzeko eta gonbite bera gizarte osoari helarazteko. Lehen sinaketa honen bitartez, euskararen garapenerako dinamika zabala abiarazi zuen Kontseiluak eta azaldutako konpromisoari jarraiki, gizarteko eragile guztiei zabaldu zaie bidea.

Akordio politikoak ere sustatu ditu Kontseiluak eta, horrela, 1998ko abenduaren 21ean Euskararen Normalizaziorako Konpromiso Politikoa izenekora bildu ziren Euskal Herri osoko hamar alderdi politiko; euskararen garapenerako urrats garrantzitsu hau Normalizaziorako Akordio Politikorako lehen urratsa izan daitekeela uste dugu.

Hala ere, zalantzarik gabe, abenduaren 26ko ikuskitzuna kanpainaren erreferente bihurtu den ekitaldia izan zen. Hasieratik beretik esan zen jaialdi hutsa antolatzen harantzago zegoela Kontseiluaren asmoa eta, dudarik gabe, halaxe izan zen. Erronka izugarria zen, mobilizazioari eta teknika-teknologiari zegokienez. Eta erantzuna erabat gogobetegarria izan zen bost estadioetan. 120.000 lagun izan ziren bertan eta beste milaka pertsona sartu ezinik geratu ziren. Agilera, Anoeta, Mendizorrotza, Sadar eta

San Mamesen bildu ziren guztiek baietz esan zioten euskarari. Ezin asma zitekeen kanpaina honi amaiera jartzeko modu hobetik.

Kanpainak mezu integratzailea, ilusio sortzailea eta zabala hedatzea lortu zuen gizarte osora. Hau, hein handi batean, komunikabideek kanpainari eskaini dioten arreta eta babes handiagatik izan zen, inoiz euskararen aldeko kanpaina batek izan duen medio jarraipen handiena izan baitu honek. Gure ustez, kanpainaren ekarpenik garrantzitsuena hauxe izan zen: batera lan egiteko deialdia, etorkizun estrategiak elkarrekin eta lankidetzan gauzatze-ko gonbitea; euskal gizartearen heldutasuna erakusten baitu, gure ustez. Gizarte garatu guztietan, izan ere, menpekotasunik gabeko jardun komunak lantzen ari baitira anitz arlotan: ekologian, gizarte egituraketan, eta abar. Euskarak ere lanerako estilo berri hori jaso behar duela uste dugu. Euskara herri honetan bizi garen guztiona dela eta ondorioz, bere etorkizuna ere guztion esku dagoela azpimarratu da kanpaina honekin. Alde honetatik, «XXI. mendeko akordioa: Bai Euskarari!» kanpainak izan zuen zabaltasunak euskalgintzaren indar berritze garrantzitsua ekarri eta oinarri sendoak ezarri ditu jada. Mende berrirako lehen pausoak eman dira.

Herrietako lan batzordeak

«XXI. mendeko akordioa: Bai Euskarari!» kanpainaren hauspoa, dudarik gabe, herrietako batzordeak izan dira. Guztira, Euskal Herri osoan 200 batzorde baino gehiago osatu ziren eta beraiek izan ziren herri eta eskualdetan euskararen aldeko konpromiso kolektiboaren beharraz eta hori segurtatuko duen akordioaren premiaz herritarrak oharrarazi zutenak.

Euskararen inguruan giro berria sortzeko eragile sozialaren inplikazio zuzena beharrezkoa denez haien konpromisoa lortzeko ahaleginak egin dira herriz herri eta auzoz auzo. Dinamika hau bultzatzeko sortu ziren herrietako batzordeak, Kontseilua osatzen duten taldeetako ba-

tzordeekin batera, gainerako talde eta herritarrek osatuak. Euskara elkarteek, ikastetxeek, guraso elkarteek, kirol taldeek eta zenbaitetan ere elkarte gastronomikoez osatu zituzten batzordeak eta hauek bihurtu ziren Kontseiluaren oinarririk sendoena, beraiek iritsarazi baitzioten gizarteari Kontseiluaren mezua. Lankidetzaz zabal hau bereziki interresgarria izan zen herri askotan, talde askok lehendabiziko aldiz batera lan egiteko aukera izan baitzuten. Esperientzia benetan aberasgarria guztiontzat; batzorde batek baino gehiagok aurrerantzean lanean jarraitzeko asmoa agertu du.

Kanpaina zehar, batzorde hauen egitekoa bi epetan burutu zen. Azaroan zehar batzordeak herri edo auzoetako eragile sozialekin bildu ziren. Eragileei diagnostikoa azaldu eta euskarak aurrera egin dezan urrats berriak eskatu zitzaizkien. Kontseiluaren helburua Euskal Herriko eragile nagusiek akordio bat egitearen aldeko atxikimendua ematea da, hau da, normalizazioa bizkortuko duen prozesua abian jartzeko akordio zabala lortzea.

Eragile sozialekin harremanetan jartzeaz gain batzordeek kanpainaren publizitatea banatu, euskararen inguruko ekitaldi eta ikuskizunak prestatu eta amaiera ekitaldirako giroa berotu zuten. Azaroa eta batez ere abenduan zehar, Euskal Herri guztian kanpainaren inguruan antolatutako ziren ehunka ekitaldi ikusi eta beraietan parte hartzeko aukera izan genuen. Herri guztietan euskararen aldeko giro beroa zabaldu zen; antzerkiak, kantaldiak, herri kirolak, bizikleta martxak, herri bazkari eta afariak, amaiera ekitaldirako autobusak antolatu... guztiak balio zuen euskarari bai esateko.

Amaiera ekitaldian ere batzordeetako kideak protagonista bihurtu ziren; ikuskizunean lanean aritu ziren 2.500 boluntarioetatik gehienak (guztiak ez esateagatik) batzordeetako kideak ziren. Estadioetako sarrerak kontrolatzea, diru bilketa egitea eta estadioak apaintzea egin beharretako batzuk izan ziren egun horretan. Ekitaldiaren arrakasta, hein handi batean, beraien esku egon zela esan dezakegu, horrelako ikuskizun erraldoia ongi koordinatzeko giltzarria izan baitzen laguntza hau.

Batzordeek Kontseiluaren mezua zabaldu zuten lau haizetara. Kanpainaren zainak izan ziren; bihotzak (Kontseiluak) ponpatutako deia gorputz osora banatu baitzuten. Kanpainaren indarra bertan egon zen, eta badakigu euskararen indarra ere hor dagoela. Hiru hilabete horietan inoiz euskalgintzan elkarlanerako lortu den paregabe-ko azpiegitura eratu zen; Kontseilua eta orokorrean, euskalgintza osoaren erronka handienetako bat, hain zuzen ere, egitura horri eutsi eta sendotzea izango da.

Bost estadioetako ekitaldia

Behin Kontseilua osatu eta gero, hurrengo ezinbesteko urratsa Kontseilua bera euskal gizarteari ezagutzera ematea zen: zeintzuk erakundek osatzen duten, zeintzuk diren bere helburu nagusiak... Euskalgintzako gizarte erakunde gehienek euskararen normalizazioaren alde elkarrekin lan egiteko hartu zuten erabakia historikoa zen eta beharrezkoa zen jendeak hori jakitea. Horretaz gain, aurreko hilabeteetan euskara jasaten ari zen erasoak direla-eta, Kontseiluko zuzendaritzak beharrezko ikusi zuen euskararen aldeko ekitaldi handi bat egitea; euskal gizartearen gehiengoa euskararen normalizazioaren alde dagoela erakutsiko lukeen ekitaldi berezia, alegia.

Kanpaina erraldoia egitea erabaki eta gero, honi amaiera emango ziokeen azken ekitaldiaren nondik norakoak aztertu eta erabakitzeko garaia zen. Proposamen ugari aztertu ondoren, Kontseiluak bost estadioetan bost jaialdi erraldoi egitea erabaki zuen. Miarritzeko Agileran, Iruñeko Sadarren, Gasteizko Mendizorrotzan, Donostiako Anoetan eta Bilboko San Mamesen bost ekitaldi desberdin antolatu: erronka izugarria baina zoragarria. Dena den, Kontseiluak ez zuen zalantzarik ekitaldiak ezin zirela erabat independenteak izan; alegia, nolabaiteko lotura eman behar zitzaizela bost ekitaldiei, euskararen aldeko jarreran gizartearen batasuna sinbolizatuko lukeenari.

Hogei urte lehenago Euskaltzaindiak antolatu zuen Bai Euskarari kanpaina San Mamesen amaitu zen. Ekitaldi

gogoangarria izan zen, indar erakustaldirik handienetakoa. Baina hogeitau urte eta gero desafioa handiagoa zen. Alabaina Kontseiluak konfiantza osoa zuen euskal gizartearengan eta ziur zen gaur egungo indarraren arabera izango zela emaitza, jendeak erantzungo zuela, hain zuen. Abenduaren 26a izan zen aukeratutako eguna, euskararen historian mugarri bihurtuko zen eguna. Izan ere, azken urteotako ekitaldirik zabalen eta ikusgarriena antolatu nahi zuen Kontseiluak. Datuak zoratzeko modukoak ziren. 2.400 lagun koruetan, horietako gehienak haurrak; 800 dantzari, 150 gaitari eta atabalari, pailazoak, kantiariak, era guztietako taldeak, bertsolariak, 2.500 boluntario bost estadioetan jaialdia behar bezala irten zedin, bost eszenatoki handi, 12 pantaila erraldoi...

Esan bezala, asmoa ez zen ikuskizun soila eskaintzea, Euskal Herriko bost estadio nagusietan ekitaldi bakarra egitea baizik: estadio guztietan bildu behar zuen jendea ekitaldiaren beraren parte bihurtzea; guztiak, nor bere lekutik, jai beraren parte izatea. Horretarako oso garrantzitsua izan zen Euskal Telebistak ekitaldia zuzenean eskaintzea eta halaxe egingo zuela aurreratu zuen.

Kontseilua eta ETB elkarlanean aritzekoak ziren jai handiaren eskaintzea ahalik eta egokien gerta zedin. Ezarritako sistemari esker, satelite bitartez kirol zelai bakoitzera gainerakoekin seinalea iristea zen helburua eta gune guztietan jasotzen zena ikusi ahal izatea estadio bakoitzean bildutakoek. Prestatu behar zen talde teknikoa ez zen Nolanahikoa. Estadio bakoitzean zuzendari teknikoa, errealityzadorea, bi erregidore, zazpi kamara eta unitate mugikorak beharrezkoak ziren. Orotara 125 teknikok lan egitea beharrezkoa zen.

Baliabide teknikoek gain, beste zerbait ere beharrezkoa zen estadioak jendez bete eta jaialdia arrakastatsua izan zedin: promozio lana. Arlo horretan lan handia egin zuen Kontseiluak, hainbat eta hainbat aurkezpen publiko eta prentsaurreko antolatuz. Jendeak jakin behar zuen estadioetara joatea garrantzitsua zela argi eta garbi gerta zedin euskal gizartearen gehiengoa euskararen garapenaren aldeko akordio zabal baten alde dagoela. Alabaina, ikuski-

zun erakargarria eskaintzea ere ezinbestekoa zen jendearen grina pizteko eta horretan ere ahalegin handia egin zuen Kontseiluak. Promozio arlo garrantzitsu honetan, azpimarragarria izan zen herrietako batzordeek eta komunikabideek egindako lana. Hauen laguntza ezinbestekoa izan zen jaialdiari buruzko xehetasunak eta berriak Euskal Herriko txoko guztietara heltzeko.

Abenduaren 26a iritsi zen eta dena prest zegoen jaialdiari ekiteko. Goizean estadio guztietan egindako entseguetan era guztietako arazoak izan ziren eta askok zalantzan jarri zuten egun arrakastatsua izango ote zen ere, baita Kontseiluko hainbat langilek ere. Oker zeuden. Baiko-
rrenek ere ez zuten espero bizi izan genuena bizitzerik. Hilabeteak iraun zuen kanpaina arrakastatsuen lehen zatiari tamaina bereko bukaera eman zioten milaka lagunek. Aspaldi ez bezalako babesa jaso zuen euskararen aldeko jarrerak: estadioak jendez gainezka, 120.000 lagun guztira. San Mames, Agilera, El Sadar, Anoeta eta Mendizorrotza bete egin ziren. Leku askotan aulkietan sartzen ez eta pasatoki eta eskaileretan eseri zen jendea.

Irrintziek hasi zuten jaia eta gaitari eta atabalariek eman zioten segida. Larru azala pikortu eta begiak bustitzeko moduko hasiera izan zen. Dantzariak Bai Euskarari kanpainaren logotipoa zeramaten izara erraldoiekin estali zituzten zelaietako erdiguneak, bost estadioetan gaitariak musika bera jotzen zuten bitartean. Jendea bero zen eta bertsolariak kantuari ekin zioten, XXI. mendea euskaraz datorrela iragartzeko. Pantxoa eta Peiok Agileratik ozen abestu zuten duela 20 urteko *Bai Euskarari* abestia. Gainerako estadioetako oholtzetan abesbatzen ahotsek bat egin zuten kantarekin. Ondotik etorri ziren pailazoak eta haurren eta helduen abesbatzak. Une hunkigarrienetakoa Xalbadorren *Herria eta hizkuntza* kantaren interpretazioa izan zen. Mikel Laboak ekin zion Miarrizetik eta Benito Lertxundik, Gorka Knörrek, Natxo de Felipe eta Anton Latxak, eta Erramun Martikorenak bertsoz bertso jarraitu zioten gainerako estadioetatik. Ondoren erritmo biziagoak eta kanpainako abestia etorri ziren. *Hator hator* zelai guztietan kantatuz amaitu zen ekitaldi zirrargarria.

Kontseiluak balorazio ezin hobea egin zuen jaialdiaz: estadioetara hurbildutako jendetzak prebisio guztiak gainditu zituen, ekitaldi desberdinen arteko koordinazioa eta lotura bikaina izan zen, eta arlo teknikoan ere, arazotxo batzuk sortu ziren arren, behar bezala irten zen dena. Estadioetan bildutako 120.000 lagunez gain, beste 400.000 izan ziren Euskal Telebistaz jaialdia ikusi zutenak.

Lanordu bat akordioaren alde

Hilabeteak iraun zuen euskararen aldeko kanpainaren lehenengo fase arrakastatsuari bukaera ezin hobea eman zioten Euskararen Gizarte Erakundeek Kontseiluak eta bost estadioetan bildutako euskaltzaleek. Baina hori lehen urratsa besterik ez zen izan. Izan ere, kanpainaren bigarren erronka nagusia aste batzuk geroago jarri zuen indarrean Kontseiluak. «Lanordu bat akordioaren alde», horixe zen ekimenaren izena. Honen bitartez, euskararen alde diru kopuru jakin bat eman zezaten eskatu zitzaizen gizarteko sektore guztiei. Euskal Herriko langile bakoitzari ordu beteko lanari dagokion soldataren zatia emateko eskatu zion Kontseiluak, eta enpresa bakoitzari, bestalde, bere langileek ematen zuten adina.

Otsailean aurkeztu eta abian jarri zenetik, 180 milioi pezeta inguru (zazpi milioi libera) jaso ditu jadanik Kontseiluak. Hauek, dena den, behin-behineko emaitzak besterik ez dira, azken bi hilabeteotan ekimena burutzen ari diren enpresa eta lan guneetako datuak zenbatzeke baitaude. Kontseiluak poz handiz hartu ditu emaitzok, gizar-tearen erantzuna espero baino zabalagoa izan delako. Oso zaila da era honetako ekimen batek izan ditzakeen emaitzak aurreikustea, faktore askoren menpe dagoelako; alabaina, urte hasieran egindako aurreikuspenak gainditu egin dira.

Bildutako dirua euskararen normalizazioaren aldeko plan estrategikoa finantzatzeko erabiliko du Kontseiluak. Izan ere, eragile sozial garrantzitsu batzuek eta Kontseiluak izenpetutako Bai Euskarari Akordioaren arabera, eus-

kararen normalkuntzaren aldeko plan estrategiko bat jarriko da indarrean datozen hilabete eta urteetan. Helburua zera da, gune geografiko guztietan eta sektore sozial eta ekonomiko guztietan euskararen egoera zein den zehaztea eta, egindako diagnostikoaren arabera, sektorez sektore neurri normalizatzaileak ezartzea. Hain zuzen, prozesu luze eta garesti hau finantzatzeko erabiliko da ekimen berezi horri esker bildu zen dirua. Diruaren erabilerazuzena bermatzearen, Kontseiluak ikuskaritza independente baten esku utziko du haren kontrola, aldi oro ekarpen hauetatik pilatu den kapitala iragarritako helbururako erabiltzen dela bermatzeko.

Ondorengo hauek dira behin-behineko emaitzak, 100 milioi pezetako datuen gainean egindako azterketa, hain zuzen:

Emaitzak	Jasotako dirua (pta.)	Kopuru osoarekiko ehunekoa
Araba	10.300.000	% 10
Bizkaia	37.080.000	% 36
Gipuzkoa	40.170.000	% 39
Nafarroa	15.450.000	% 15
Guztira	103.000.000	% 100

Ekarpenen jatorriari dagokionez, ondoko banaketa egin daiteke:

Ekarpenen jatorria	Jasotako dirua (pta.)	Kopuru osoarekiko ehunekoa
Langileen ekarpenak	60.882.308	% 59
Enpresen ekarpena	21.411.188	% 21
Kooperatiben ekarpena*	19.277.540	% 19
Bestelakoak	1.450.882	% 1
Guztira	103.021.918	% 100

* Kooperatiben ekarpenari dagokion taulan ez da langile eta enpresaren arteko bereizketarik egin.

Egitasmoa aurrera eraman ahal izateko ezinbestekoa izan da sindikatu, enpresa elkarte, kooperatiba elkarte eta abarren kolaborazioa. Ekimena begi onez hartu zuten aipatu erakunde gehienek eta buru-belarri sartu ziren lankidetzaren giroan. ELA, LAB, CCOO, ESK, EILAS, EHNE, ELB

eta HIRU sindikatuak, ANEL eta ASLE enpresa elkarteak, MCC eta Euskadiko Lan Elkartuko Kooperatiben Federazioa kooperatiba elkarteak, eta hainbat erakunde publiko izan ziren, besteak beste, laguntzeko prestutasuna erakutsi zutenak. Elkargo profesional ugari ere kolaboratzeko konpromisoa hartu zuten, euren bazkide guztiei ekimenaren berri emanaz, hain zuzen. Horien guztien laguntza funtsezkoa izan zen hain erronka handiari aurre egiteko.

Kontseiluak agiri bat bidali zien Euskal Herriko enpresa eta kooperatiba guztiei urtarrileko eta otsaileko nominarekin batera langileen artean banatzeko. Agiria izenpetu zuten langileek baimena eman zieten euren enpresei nominatik ordu beteko lanari dagokion soldataren zatia kendu eta Kontseiluaren kontu korrante batean sartzeko. Enpresek euren langileek emandako dirua zenbatu eta beste hainbeste sartu zuten kontuan, hala gura izan zutenek behintzat. Enpresetako ordezkariak sindikalei ere gutunak bidali zitzaizkien lantegietan prozesuaren jarraipena egin zezaten eskatzeko. Ekimena dinamizatzeko orduan ere erabakigarria izan zen ordezkariak sindikalen parte hartzea, lantegietan kartelak, pankartak, paskinak eta abar jarritz.

Kasu batzuetan ordezkariak sindikalak eurak izan ziren agiria langileen artean banatzeaz eta ekimenaren inguruko kanpaina bat abian jartzeaz arduratu zirenak. Ondoren, dirua jaso eta Kontseiluaren kontuan sartu ere euren egin zuten. Puntu honetan oso garrantzitsua izan zen sindikatuen lana, beraiek izan baitziren enpresa bakoitzean dituzten ordezkariak ekimenaren nondik norako guztien berri eman zietenak. Elkargo profesionalen kasuan, elkargoek euren banatu zuten agiria bazkideen artean.

Kanpaina eta mobilizazioa globala izan zen beraz, hots, sektore guztien laguntza eskatu zuen Kontseiluak —ez bakarrik langileena— eta sektore bakoitzak bere neurrian kolaboratu zuen. ¶

Herrietako lan batzordeak: herriz herriko Kontseiluen bidea

Euskal Herri osoan 200 batzorde edo lan taldetik gora ibili da Bai Euskarari kanpaina bideratzen. Kanpainaren lehen diseinua egin zenean eskualdekako oinarrizko egitura sortzea izan zen helburu, baina, lehenengo urratsak egiten hasi orduko, argi geratu zen egitura askoz ere zabalagoa joko zela eta batzordeak herriz herri antolatuko zirela. Zergatik gertatu zen fenomeno hau? Funtsezko bi arrazoi gutxienez badaude:

- Euskal Herriak bere hizkuntza normalizatzeko duen desira argia da. Baina ez da hori bakarrik, kanpainaren aurreko hilabeteetan euskararen aurka izandako eraso sistematikoen aurrean euskal gizartea euskararen aldeko kanpaina erraldoi bati ekiteko gogoz zegoen.

- 1998ko iraileko gertaera politikoez (Lizarrako akordioa eta ETaren su etena) ilusio berria piztu zuten Euskal Herrian eta giro horretan aurrera egiteko eta erronka berriei eusteko gogo zegoen.

Giro horretan, beraz, herrietako batzordeak osatuz joan ziren. Batzorde hauek lan egin zuten herrietan kanpainaren mezu nagusia zabaltzen, atxikimenduak biltzen eta bukaera ekitaldian estadioak bete zitezen giroa sortzen. Hain denbora gutxian eta presaka antolatutako kanpaina herriz herri behar den neurrian garatzeko izandako gorabeherak alde batera utzita, batzordeen beraien balioaz gogoetarako puntuak jarriko ditugu:

- Euskararen aldeko kanpainari ekiteko hainbeste euskaltzale batzordeetan biltzeak berak adierazten du, askotan esaten dugunaren kontra, euskararen aldeko dinamika parte hartzailea bideratzeko aukerak izan badirela.

- Bat eginik. Herrietako euskararen aldeko gizarte ekimena bat eginik aritu da kanpaina. Orain arte gutxie-

gitan ikusi dugun lan modua izan dugu herriz herri, euskalgintzako elkarteek lan bateratua egiten. Denbora luzez aritu da elkarte bakoitza bere aldetik, denon batasunaren beharra azpimarratuz eta lortu nahian baina kanpaina arte leku gehienetan bidea topatu gabe zegoen.

1997ko abenduan 50 elkartetik gora bildu ziren nazio mailako Euskararen Gizarte Erakundeen Kontseilua sortzeko. 1998ko udazkenean herrietako euskararen gizar-te erakundeak bildu ziren, kanpaina helburu, herrietako lan batzordeetan. Kontseiluaren helburu nagusietako bat, euskalgintzako elkarten arteko kohesioa, nazio mailan ez ezik herrietan ere gauzatzea oso inportantea da eta, ziu-r-raski, hau urrats berri bat izan da bide horretan. Herrietako Kontseiluen oinarriak jartzen hasi gara eta hori pauso oso inportantea da euskarak duen erronkari begira. Herrietako Kontseiluak aipatzean, dena den, ez dugu esan nahi herriz herri egitura berriak sortu behar ditugunik, euskalgintzaren kohesioa, hots, bakoitza bere aldetik bakkarik ez ibiltzea, herri mailan ere lortu behar dugula. Kanpainaren amaieran batzordeek aurrera egin dezateneko gogoia zegoen, baina askotan laguntza behar da, eta laguntza hori ahal den egokien bideratzen jakin behar dugu Kontseilua osatzen dugun erakundeetatik. ♣

Joanmari Larrarte
AEKko Gipuzkoako Arduraduna

Zoroaldi zinez zoragarria

Oraindik ere gogoan dut Kontseiluari Bai Euskarari kanpainaren azken ekitaldiaren inguruko proposamena aurkeztu genion eguna. Iraila hasiera zen eta egunak generamatzan zer egin asmatu nahian. Bilerak, gogoetak, zirriborroak, baztertutako burutazioak, kalkulu ekonomiko eta logistikoak, eta abar.

Azkenean, proposamen zehatz bat egiteko ausardia bildu genuenean, ez genekien zeri genion beldur handiago, Kontseiluaren ezetza jaso eta berriro hutsetik abiatu behar izateari edota baietza jaso eta gure «zorakeria» ikaragarrori hori abian jartzeari; pentsa, bost estadio bete eta ekitaldi bateratu eta historiko bat antolatzea zen proposamena!

Estimulu gogorren aurrean erakutsitako erreakzioaren arabera neurtzen omen da pertsonen izaera; Kontseiluko kideena miresgarria izan zen: iritziak era guztietakoak izan ziren, baina inork ez zuen gure dimisioa eskatu, ezta psikiatrarengana joateko gomendatu ere. Lehen urratsik zailena, proposamena aztertu eta baloratzea alegia, onartu zen. Proposamenaren bideragarritasun ekonomiko eta soziala aztertu, arriskuak neurtu eta baldintza minimoak ezarri ondoren, behin betiko erabakia hartu genuen, atzera bueltarik ez zuena, gainera.

Horrela ekin genion dinamika bizi eta frenetikoari. Hurakana sortu behar genuen eta, ia ezinezkoa zirudiena, hurakan hori gidatu egin behar zen. Bost estadio lotu behar genituen, ehunka kolaboratzaile inplikarazi eta puzzle erraldoi batean milaka eta milaka pieza ahokatu.

Une oso gogorrek igaro genituen guztiok, indarrez makal eta hankak dardarka. Ideia asko eta asko baztertu behar izan genituen, ezinezkoa zelako dena aurrera eramanez ahal izatea. Beraz, xehetasunak albo batera utzi eta ekitaldiaren muina segurtatzen saiatu ginen. Bost estadioetako ikusleek ekitaldi bakar bateko protagonistatzat sentitu behar zuten, eta horixe izan zen, hain zuzen, baliabide tekniko eta artistiko guztien helburu nagusia. Bost tokitan eta era berean batera, bertan zeudenak eta telebistaren bitartez parte hartuko zutenak bat eginik. XXI. mendean euskara Euskal Herriko komunikazio hizkuntza bizia izan dadin euskaldunon borondatea eta konpromisoa islatu nahi genituen eta baliabide teknikoek helburu hori gauzatzen lagundu behar ziguten.

Oztopoz eta zailtasunez beteriko bide luzearen ondoren, abenduaren 26ra iritsi ginen. Goizean bertan egin genuen entsegu nagusia. Zerua argi, tenperatura oso atsegina; aukerako eguna, ezin hobea, dena ondo irteteko. Goi-

zetik hasi ziren, ordea, arazoak, guztion nerbioak leher-
tzeko zorian jartzeraino. Aralarreko errepikagailuan gerta-
tutako matxura batek jokozen kanpo utzi zuen Sadar esta-
dioa; une batez ezinezkoa izan zen eszenatokia eta unitate
mugikorra konektatzea. Beste estadio batean klubak zelaia
zapaltzeko baimenik ez ematea erabaki zuen (hasteko hi-
ru ordu falta ziren alajaina!). Hitz batean, sekulako une
latzak bizi behar izan genituen. Une horietan askok za-
lantzan jarri zuten erronka gogor hura gainditzeko gai
izango ote ginen.

Baina estadioetako ateak zabaldu zirenean ordura ar-
teko urduritasun eta beldurrak profesionaltasun, konpro-
miso, imajinazio, grina, gogo eta adrenalina bihurtu ziren
bat-batean. Opari bat izan zen, zinez, denontzat, geure
buruari oparitu genion egun liluragarria, teknikari, artista,
parte hartzaile, kolaboratzaile, boluntario eta ikusle guz-
tiontzat ahaztezina. Zoroaldi zoragarria izan zen, benetan.

Hilabete batzuk igaro eta atzera begira jarrita, zera
pentsatzen dut: ezinezkoa zenik ez genekielako egin ge-
nuela... Baita egin ere! ♪

Mikel Arbeloa

Ttanta Komunikazioa

Lanordu bat akordioaren alde

Abenduaren 26an, Euskal Herriko bost estadioetan
egindako mobilizazio historikoak sortutako zirrara igaro
ondoren antolatu du Kontseiluak «Lanordu bat akordioa-
ren alde: Bai Euskarari!» izeneko ekintza.

Urtarrilean martxan jarri, eta nagusiki otsailean gau-
zatu den ekintza honek bi helburu ditu: batetik, euskarak
defizit garrantzitsuenetakoa duen lan munduan eragitea
eta bestetik Kontseiluak ondoren egingo duen Planaren
lanaren finantzaketa lortzea.

Lan mundu osoari zuzendu zaio Kontseilua ekintza
honen bidez. Kooperatibek, enpresariak, garraioariak, ne-

kazariak, lanbide liberalekoak, enpresetako langileak eta ikasleak ere parte hartu ahal izan dute. Nagusiki urtarrileko nominarekin jasoz sinatu beharreko orria eta otsailean parte hartuz, edo eskutitz partikular bat jasoz.

Horretarako, Kontseiluak bi eskutitz zuzendu ditu 8.000 enpresatarari: bata enpresa zuzendaritzari zuzendua non informazioa eta argibideak emateaz gain, enpresa gisa bertako langileak eman duten adina ematea eskatzen zitzaion; eta bestea langile komiteari zuzendua, non informazioa eta argibideak emateaz gain ere, enpresan ekintza bideratzea eskatzen zitzaion.

Gauzatu ahal izateko harreman mordoxka egin behar izan da, baina bere emaitza eman dute. Ekintza honek Euskal Herriko instituzio gehienek babesa izan du; Eusko Jaurlaritzak, Eudelek, Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabako aldundiek, Nafarroako hainbat udaletxeak, Iruñekoak barne, Confebask, ELA, LAB, ESK, EILAS, CCOO, HIRU, EHNE, MCC, ASLE, ANELEk ere lagundu dute.

Langileen sindikatuak izan dira zamarik handiena eraman dutenak. Kontseiluak zuzenean 3.000 ordezkari sindikalei aurkeztu die egitasmoa, Euskal Herri osoan egin diren 17 batzarretan eta ordezkari sindikal hauek dira ondoren enpresetan mugitu dutenak.

Aipatzekoa da ere, MCCk eskaini duen laguntza eta babesa. Oraindik datu orokorrak ez badaude ere, okertzeko beldurrik gabe esan daiteke MCCko kooperatiba guztietan egin dela ekintza, eta kooperatibisten erantzuna oso ona izateaz gain, kooperatiba guztiek enpresari dago-kion zatia ere ipini dutela.

Aipamenak egiterakoan ezin ahaztu, ekintza honek otsailaren lehen astean, inondik inorako zentzu txikiena ere izan gabe, jasan duen eraso mediatiko bortitza. Pribatasuna gordetzeko aitzakia erabiliz, eragile guztien oniritzia jaso, eta pribatasuna guztiz bermatzen zuen prozedura eraso baitute ekintza bideratzen ari zen unerik garrantzitsuenean. ♣

Pili Kaltzada

Kontseiluko komunikazio burua

agiriak

DIAGNOSTIKOA

Euskararen egoera gaur. Kontseiluaren diagnostikoa

Gaur egun euskaraz ia 750.000 lagun mintzo gara Pirinioen alde bietan. Europako hizkuntzarik zaharrenetakoa da euskara, mendeetan zehar irautea lortu duena. Iraute hutsa, ordea, ez da nahikoa hizkuntza baten iraupena ziurtatzeko eta horrexek kezkatzen gaitu. Normalizazioaren gaur eguneko joerek etorkizuna euskaraz datorrela adierazten badigute ere, oso urruti dakusagu egiazko normalizazio egoera: mende asko beharko genituzke, gaur egungo erritmoekin, gainerako hizkuntzek lortu dutena eskuratzeko. Aurrerapauso sendo eta ausartak eman behar ditugu, gaur egun euskarak irabaziak dituen ospe eta atxikimendu soziala areagotuz, Euskal Herriaren nortasunaren ardatz nagusietarikoa, bere hizkuntza, betetasunera heltzeko. Euskararen normalizazioak euskal gizarte osoaren ongizatea eta garapena ere erraz ditzakeela sinetsirik, Kontseilua osatzen dugun erakundeok euskara garatzeko behar-beharrezkoa duen aldekotasan soziala agerrarazi nahi dugu, etorkizunerako indarrak gizarte osoa bere baitan hartuko duen akordioan bilduz.

Euskararen bilakaera

Mendeetan zehar herri hau eta bere hizkuntza elkarrekin batera joan izan dira beti eta herri nortasunaren ardatz nagusia da euskara, nahiz eta herritar guztiek ez beti eta ez nonahi euskara erabili. Euskararen eta bere lurraldeko gainerako hizkuntzen arteko harremanak era askotarikoak izan dira historian zehar. Administrazio egiturak sortu ziren momentu beretik, euskara bigarren mailan egon izan da ia beti, hasieran latinari eta ondoren hizkuntza erromantzeei aitortu izan baitzaie jarduera ofizialeterako lehentasuna. Askotan aldarrikatu izan da euskarentzat ofizialtasuna, baina eske hori ez da mende honen erdialdera arte garatu, eta ez, gainera, modu berean euskarak estaltzen duen lurralde osoan. Euskara ofiziala da EAEn, Nafarroan hiru estatus desberdin ditu: ofiziala da euskara gehien erabiltzen den iparraldeko eskualdean, erdi ofiziala misto deritzonean eta ez ofiziala gainerakoetan. Ipar Euskal Herrian euskarak ez du

ofizialtasunik lortu. Bilakaera honen ondorioz, erabilera esparruen garapen moderno eta biziena beste hizkuntzetan gertatu da eta horrek euskararen estatus sozialari eragin dio nagusiki. Eta horrelaxe iritsi gara gaur egungo egoerara: garatzeko bitarteko egokiak lortu ezean, euskara galdu egin daiteke, inguruko hizkuntzek ordezka dezakete euskara.

Sintomak

Azken hamarkada hauetan euskararen normalizazioan berebiziko aurrerapenak egin dira indar sozialen eta zenbait erakunderen ahaleginari esker. Alabaina, berpizte honek ez gaitu itsutu behar: etorkizun hurbilean zutarri izango diren esparru berriak oso berandu hasi dira euskalduntzen eta partzialki, gainera.

Hezkuntzan gertatu da aldaketa kualitatiborik garrantzitsuena eta neurri handian, horri esker ari da handitzen euskal hiztunen portzentaia. EAEko eredia gero eta euskaldunagoa da. Nafarroan eta Iparraldean ere oso joera positiboak ikusten dira, baina abiapuntua askoz atzerago dute, Iparraldean bereziki.

Administrazioari dagokionez, urrats garrantzitsuak egin dira azken boladan, baina normalizazio erritmoa motela da oraindik. Ez da ahaztu behar, gainera, euskararen normalizazioa administrazioan euskararen lege egoeraren baitan dagoela eta, beraz, euskara erabat ofiziala den tokietan baino ez direla burutzen ari administrazioa euskalduntzeko zenbait ekimen.

Euskarazko *komunikabideen* egoera ere arduratzekoa da; gainerako hizkuntzetan argitaraturakoen parean lortu duten merkatu kuota ez da nahikoa eta, gainera, etorkizunean baliabide ekonomiko urriak dituzten komunikabideentzat iragartzen diren espektatibak kezagarriak dira oso.

Lan-munduan oso esperientzia interesgarriak egiten ari dira, baina oraingoz oso mugatuak dira. Euskal Herrian dauden milaka enpresetatik bakar batzuetan baino ez zaio heldu lan-mundua euskalduntzeko erronkari. Justizia administrazioa, osasuna edo aisialdia, batzuk aipatzearen, erronka handiak dira oraindik euskararentzat.

Ondorioak

Hizkuntzarik zaharrenetakoaren jabe da euskal gizartea; iraganak, alabaina, ez digu geroa ziurtatzen. Azken 20 urteetan euskarak eman duen aurrerakada oso handia izan da, eta, hala ere, gaur egun oraindik bere egoera zalantzazkoa da. Normal-kuntza prozesuaren gaur eguneko joerekin ez dago segurtaturik euskararen etorkizuna. Normalkuntza egoerara iritsiko bagina

ere, gaurko erritmoarekin belaunaldi asko beharko lirateke. Euskarak handitzen eta garatzen segitzeko, orain arte egindako aha-
leginak segida izan dezan, euskal gizartea, osoa eta anitza, bere
baitan hartuko duen Akordioa ezinbestekoa da. Kontseilua osa-
tzen dugun euskararen gizarte erakundeok euskarak garatzeko
behar duen tresnarik behinena aldarrikatu nahi dugu: euskal gi-
zarte osoaren sostengua eta atxikimendua, akordio sozialaren
bidez.

Guztion adostasuna, guztion akordioa

Kontseiluak hizkuntza normalkuntzarako garai berriaren
abiapuntu bezala, Akordioaren bidea aurkezten dio euskal gizar-
teari, akordio soziala eta politikoen bidea. Indar guztiak protago-
nista izanik, gizarte arlo bakoitzean euskarak behar dituen neurri
normalizatzaile sozial eta politikoak zein diren elkarrekin azter-
tzea eta finkatzea proposatzen dugu. Azterketa eta erabakitze
prozesu hori profesionalki kontrastatutako metodo baten bitar-
tez egiteko aukera eskainiko du Kontseiluak, hizkuntzaren nor-
malizaziorako plan estrategiko baten diseinuan parte hartzeko
aukeraren bitartez, hain zuzen ere. Eragile sozial eta politikoen
inplikazioa eta konpromisoak dira normalizazioan urrats kuali-
tatibo berria ekarriko dutenak. Normalizazioa bizkortuko duten
konpromiso horietara iristeko prestutasuna jaso nahi du Kon-
tseiluak akordio sozial eta politikoetan.